

Světová ekonomika

Vymezení světové ekonomiky, podstata a vznik

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Název projektu: Inovace magisterského studijního programu Fakulty ekonomiky a managementu

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0326

1. PODSTATA A VZNIK SVĚTOVÉ EKONOMIKY

Světová ekonomika

- vědní disciplína – aplikovaná disciplína.
- předmět jejího zkoumání je *globální sociálně ekonomický systém*.

SE je vnitřně rozporný a heterogenní komplex ekonomik jednotlivých státních nebo jiných celků, které jsou vzájemně propojené mezinárodními ekonomickými vztahy.

Vznik a existence SE je podmíněna dvěma předpoklady:

- rozčlenění lidské společnosti na relativně výrobně uzavřené a ekonomicky samostatné společenské celky, vázané na určitá území,
- přeměna společenské dělby práce v mezinárodní a později ve světovou dělbu práce.

Vývoj světové ekonomiky:

1. etapa – *Vznik a formování světové ekonomiky*

(poslední třetina 19. století)

- předpoklady vzniku SE utvářeny již ve feudalismu a raném kapitalismu,
- postupně vznikal klasický kolonialismus – přesun bohatství z kolonií do metropolí, politické podřízení kolonií metropolím
- koloniální dělba práce doprovázená neekvivalentní směnou.

- nejvýznamnější koloniální mocnosti – Velká Británie, Francie,
- rozvoj světového trhu byl umožněn průmyslovou revolucí,
- strojová výroba vytvořila pro světový obchod materiální základu,
- prohloubení mezinárodní dělby práce vedla k internacionalizaci výroby.
- SE se zformovala zároveň s koloniální soustavou.

Vývoj světové ekonomiky:

2. etapa – *Rozvoj jednotné a vnitřně diferencované SE* (přelom 19. století do konce 1. světové války)

- mohutný ekonomický rozvoj, zostřující se národní a mezinárodní rozpory,
- nejvýznamnější rozpory mezi metropolemi o znovurozdělení kolonií,
- rozpory národní, především sociální (vyústění v socialistickou revoluci v carském Rusku 1917).

Vývoj světové ekonomiky:

3. etapa – *Meziválečný vývoj SE*

- rostoucí rozpory mezi vítěznými a poraženými zeměmi z 1. světové války,
- hospodářská krize 1929 – 1932,
- počínající krize koloniální soustavy – povstání v Indočíně, v Koreji,
- národněosvobozené hnutí v Číně, Indii, Íránu, Iráku a v Egyptě,
- budování socialistické, centrálně plánované ekonomiky v Rusku, Mongolsku.

Vývoj světové ekonomiky:

4. etapa – *Poválečný vývoj SE*

1. fáze: 50. a 60. léta

- přelom 40. a 50. let rozpad SE na dvě světové soustavy – kapitalistickou a socialistickou – vznik centrálně plánované ekonomiky,
- v 60. letech došlo k rozpadu koloniální soustavy,
- v 60. letech dochází k formování třetího jádra světové ekonomiky (USA, západní Evropa, Japonsko).
 - *Období relativní prosperity*

4. etapa – *Poválečný vývoj SE*

2. fáze: 70. a 80. léta

- strukturální krize, která se časově prolínala se všeobecnou měnovou krizí a rostoucími ekologickými problémy,
- strukturální krize – krize potravinová, surovinová a energetická,
- potravinová krize probíhala v letech 1972 – 1974.

Na vzniku potravinové krize se podílely dva faktory:

- stoletá neúroda v jihovýchodní Asii a v subsaharské Africe,
- hospodářskopolitická opatření vyspělých zemí – omezování osevní plochy v době poklesu světových cen zemědělské produkce.

Vývoj světové ekonomiky:

5. etapa – 90. léta počátek nové etapy ve vývoji SE

- *SE počátkem 90. let přestala být rozdělená na kapitalistickou a socialistickou,*
- *internacionalizace SE přerostla v kvalitativně vyšší formu, globalizaci s pozitivními i negativními důsledky,*
- *prohloubení diferenciačního procesu mezi vyspělými ekonomikami a rozvojovými zeměmi,*
- *problémy ve SE si vynutily širší a účinnější mezinárodní spolupráci.*

2. MEZINÁRODNÍ OBCHOD A MĚNOVÉ KURZY

Mezinárodní obchod

- je směna zboží či služeb různých subjektů určitého státu v rámci celého světového hospodářství. Míru zapojení státu do mezinárodního obchodu označujeme jako otevřenost ekonomiky nebo uzavřenost ekonomiky. Míru otevřenosti ekonomiky je možné nejlépe vyjádřit jako podíl vývozu a dovozu v GNP v %.

Důvody mezinárodního obchodu:

- odlišnost výrobních podmínek,
- klesající náklady z velkovýroby,
- rozdíly ve spotřebitelském vkusu.

Důsledky mezinárodního obchodu na ekonomické procesu:

- export,
- import.

Měnový kurz

- je vzájemný poměr mezi hodnotami různých peněžních jednotek neboli poměr, v jakém se různé měny mezi sebou směňují. Vznik měnových kurzů zapříčinil mezinárodní obchod.

Vývoj měnového kurzu:

- znehodnocení,
- zhodnocení,
- devalvace,
- revalvace.

Přínosy z mezinárodního obchodu:

POZITIVNÍ:

- pracovník získá za stejné množství práce větší množství spotřebních statků,
- zvyšuje se národní důchod,
- obchod vytváří tlak na národní ceny statků,
- vytvoření konkurenčního prostředí.

NEGATIVNÍ:

- krátkodobý nárůst nezaměstnanosti,
- sociální důsledky.

Protekcionismus

= jakékoli opatření přijaté danou zemí k ochraně domácích odvětví před dovozy.

DŮVODY PRO PROTEKCIONISMUS:

- neekonomické argumenty,
- argumenty, neopírající se o rozumnou ekonomickou argumentaci,
- oprávněné argumenty v dynamických podmínkách.

Formy protekcionismu:

- cla – daň uvalená na dovozy,
- dovozní kvóty – kvantitativní omezení výše dovozů,
- mimocelní bariéry – např. zdravotní, jakostní certifikáty.

3. TEORIE MEZINÁRODNÍHO OBCHODU OD ANTIKY AŽ PO SOUČASNOST.

Teorie absolutních výhod

Země by se měla v mezinárodní dělbě práce zaměřit na výrobu těch produktů, které vyrábí nejlevněji, s absolutně nejnižšími náklady práce oproti ostatním zemím (výsledek přírodních podmínek a stupně ekonomického rozvoje), země má absolutní výhodu pokud má nejvyšší produktivitu práce.

Předpoklady:

- jediný výrobní faktor je práce,
- hodnota výrobku je dána množstvím práce vynaložené při jeho výrobě,
- produktivita práce v různých odvětvích se v jednotlivých zemích liší.

Teorie absolutních výhod

- **Adam Smith** (1723 1790) – teorie absolutních výhod – schopnost určité skupiny produkovat více zboží a služeb než konkurence za použití stejného množství zdrojů – byl první, kdo popsal tento princip – „*Bohatství národů*“ - 1776

Teorie komparativních výhod

Země, která je méně efektivní u všech výrobků, se bude specializovat na výrobu a export těch produktů, kde je její absolutní nevýhoda nejmenší, země efektivnější ve všech výrobcích se specializuje na výrobu těch produktů, kde je její výhoda největší.

Předpoklady:

- rozdílné technologie – různá produktivita práce,
- stejné množství práce vytváří rozdílnou přidanou hodnotu,
- homogenní práce, dokonale mobilní v rámci státu, dokonale imobilní mezinárodně,
- konstantní výnosy z rozsahu, zahraniční obchod není nijak omezován.

Teorie komparativních výhod

- **David Ricardo** (1772 – 1823) – jeho pohled byl zcela odlišný než jeho předchůdců – objevil zákon „komparativních výhod“, na jehož základě mohlo docházet ke směně zboží mezi dvěma zeměmi i v případě, že jen jedna země z této dvojice dokáže vyrábět veškeré zboží s absolutně nižšími náklady.

Hlavní protekcionistické teorie mezinárodního obchodu:

- Merkantilisté – T. Mun, B. de Mandeville,
- Keynesiánci – J. M Keynes,
- Alternativní teorie MO
- Teorie nezralého průmyslu
- Teorie periferní ekonomiky
- Teorie zbídačujícího růstu

Zdroje

- STIFTUNG, H. B. Globální potravinová bezpečnost: Bilance čtyř let od vypuknutí „potravinové krize“. Berlín, říjen 2011.
http://www.google.cz/search?hl=cs&source=hp&q=potravinov%C3%A1+krize+70.l%C3%A9ta&gbv=2&oq=potravinov%C3%A1krize&gs_l=heirloom-hp.1.5.0i13l2j0i13i30l8.469.4094.0.7828.16.14.0.2.2.0.219.2204.0j12j2.14.0....0...1ac.1.34.heirloom-hp..0.16.2314.-2GwjSYYJPK
- FOLTÝN, J., FÁREK, J. Rozvojové země v turbulencích světové ekonomiky. Obtížné hledání teorie.
- www.mezinarodnivztahy.com/article/download/288/294
- RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. Makroekonomie – základní kurs. 4. vyd. Praha: Melandrium, nakladatelství a vydavatelství, 1997. s. 123 – 132. ISBN 80-901801-8-3.

Zdroje

- SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. Ekonomie. 18. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 2007. 800 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- CIHELKOVÁ, E. a kol. Světová ekonomika – nové jevy a perspektivy. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001. s. 1 – 20. ISBN 80-7179-311-6.
- FUCHS, K. Makroekonomie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. s. 165-166. ISBN 8021030739.
- HOLMAN, R. et al. Dějiny ekonomického myšlení. 3.vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-380-9.
- KUBA, Z., UJEC, J. Dějiny ekonomického myšlení a podnikání. Ostrava: Vysoká škola podnikání, a.s., 2005. ISBN 80-86764-21-4.
- NEUMANN, P., ŽAMBERSKÝ, P., JIRÁNKOVÁ, M. Mezinárodní ekonomie. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3276-3.

Zdroje

- NOVÁČEK, V. Ekonomické teorie: Přehled vývoje světového ekonomického myšlení. Zlín: VUT Brno, FME Zlín, 2000. ISBN 80-214-1658-0.
- ŠTANCL, L. a kol. Vývoj ekonomického a branně-ekonomického myšlení (Historie ekonomické analýzy do nástupu keynesiánství). 1. vyd. Brno: Univerzita obrany, 2005. ISBN 80-7231-023-2.
- ŠTANCL, L., KRČ, M. Vývoj ekonomického a branně-ekonomického myšlení (J. M. Keynes a Keynesovská tradice.) 1. vyd. Brno: Univerzita obrany, 2006. ISBN 80-7231-171-9.
- ZEMÁNEK, J. John Stuart Mill (1806-1873) - poslední představitel klasické ekonomické školy. Euroekonom.cz [online]. 14.2.2005, [cit. 2010-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/osobnosti-clanky.php?type=jz-mill>>.